

УДК 34(05)

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2195/2025/1.129>

Представлено дослідження актуальних питань теорії права, історії права, філософії права, а також галузевих правових дисциплін, зокрема конституційного, цивільного, трудового, кримінального, господарського, екологічного, фінансового, адміністративного, земельного, аграрного, медичного, інформаційного права, права інтелектуальної власності, права соціального забезпечення; питання процесуального права, зокрема цивільного, господарського, адміністративного та кримінального процесу, а також судоустрою; окремі аспекти порівняльно-правових досліджень, а також досліджень у сфері міжнародного та європейського права.

Для наукових працівників, практиків, викладачів, аспірантів, студентів.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ	Притика Юрій, д-р юрид. наук, проф. (Україна) Армаза Еміліо Хосе, канд. юрид. наук, доц. (Іспанія); Бобровник Світлана, д-р юрид. наук, проф. (Україна); Бродела Елена, канд. юрид. наук, доц. (Франція); Ван Рее Корнеліс Хендрік (Ремко), д-р юрид. наук, проф. (Нідерланди); Васильченко Оксана, д-р юрид. наук, проф. (Україна); Ващенко Юлія, д-р юрид. наук, проф. (Словаччина); Гаскон-Інхаусті Фернандо, д-р юрид. наук (Іспанія); Гринюк Володимир, д-р юрид. наук, проф. (Україна); Губерська Наталія, д-р юрид. наук, проф. (Україна); Гургула Ольга, канд. юрид. наук, старш. викл. (Велика Британія); Давуліс Томас, д-р юрид. наук, проф. (Литва); Дідич Тарас, д-р юрид. наук, проф. (Україна); Діковська Ірина, д-р юрид. наук, проф. (Німеччина); Дудоров Олександр, д-р юрид. наук, проф. (Україна); Євро Лаура, д-р юрид. наук, проф. (Швеція); Заярний Олег, д-р юрид. наук, проф. (Україна); Ізарова Ірина, д-р юрид. наук, проф. (Україна); Кашинцева Оксана, канд. юрид. наук, доц. (Україна); Ковальчук Тетяна, канд. юрид. наук, доц. (Україна); Кодинець Анатолій, д-р юрид. наук, проф. (Україна); Костюченко Олена, канд. юрид. наук, доц. (Україна); Кучма Ольга, д-р юрид. наук, доц. (Україна); Лютюк Ольга, д-р юрид. наук, проф. (Україна); Лупой Мішель Анжело, д-р права (Італія); Майданик Роман, д-р юрид. наук, проф. (Україна); Мальярчук Любов, канд. юрид. наук, доц. (Україна); Мацелюх Іванна, д-р юрид. наук, доц. (Україна); Мельничук Наталія, д-р юрид. наук, проф. (Україна); Носік Володимир, д-р юрид. наук, проф. (Україна); Резнікова Вікторія, д-р юрид. наук, проф. (Україна); Сахарук Ірина, канд. юрид. наук, доц. (Україна) (відп. редактор); Сільвестрі Елізабетта, д-р права, проф. (Італія); Терех Олена, канд. юрид. наук (Україна); Узелац Алан, д-р юрид. наук, проф. (Хорватія); Хотинська-Нор Оксана, д-р юрид. наук, проф. (Україна); Цюра Вадим, д-р юрид. наук, проф. (Україна); Шемшученко Юрій, д-р юрид. наук, проф. (Україна); Щербина Віктор, д-р юрид. наук, проф. (Україна)
Адреса редколегії	Навчально-науковий інститут права вул. Володимирська, 60, м. Київ, 02017 ☎ (38044) 239 31 67 e-mail: legal.bulletin@knu.ua web: https://legal.bulletin.knu.ua/
Затверджено	вченою радою ННІ права 29.04.25 (протокол №16)
Зареєстровано	Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення Рішення № 1089 від 28.03.24 Ідентифікатор друкованого медіа: R30-01963
Атестовано	Міністерством освіти і науки України (категорія Б) Наказ № 409 від 17.03.20
Індексування	HeinOnline
Засновник та видавець	Київський національний університет імені Тараса Шевченка Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет" Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1103 від 31.10.02
Адреса видавця	ВПЦ "Київський університет" б-р Тараса Шевченка, 14, м. Київ, 01601 ☎ (38044) 239 32 22, 239 31 58, 239 31 28 e-mail: vpс@knu.ua

BULLETIN

OF TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV

ISSN 1728-2195 (Print), ISSN 2218-2063 (Online)

LEGAL STUDIES

1(129)/2025

Founded in 1958

UDC 34(05)

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2195/2025/1.129>

The issue covers research on the history of the theory of law, history of law, philosophy of law, as well as various fields of law, in particular, constitutional law, civil law, labor law, criminal law, economic law, environmental law, financial law, administrative law, medical law, land law, agrarian law, law of intellectual property and social security law; issues of procedural law, especially, civil procedure, commercial procedure, administrative procedure and criminal procedure likewise judiciary; additionally, certain aspects of comparative legal research and research in international law and European law.

The issue is intended for researchers, legal practitioners, students.

EDITOR-IN-CHIEF	Prytyka Yurii, DSc (Law), Prof. (Ukraine)
EDITORIAL BOARD	Armaza Emilio Hose, PhD (Law), Assoc. Prof. (Spain); Bobrovnyk Svitlana, DSc (Law), Prof. (Ukraine); Brodela Elena, PhD (Law), Assoc. Prof. (France); Davulis Tomas, DSc (Law), Prof. (Lithuania); Didych Taras, DSc (Law), Prof. (Germany); Dikovska Iryna, DSc (Law), Prof. (Ukraine); Dudorov Oleksandr, DSc (Law), Prof. (Ukraine); Ervo Laura, DSc (Law), Prof. (Sweden); Gascón-Inchausti Fernando, DSc (Law) (Spain); Grynyuk Volodymyr, DSc (Law), Prof. (Ukraine); Gurgula Olga, PhD (Law), Senior Lecturer (Great Britain); Huberska Natalia, DSc (Law), Prof. (Ukraine); Izarova Iryna, DSc (Law), Prof. (Ukraine); Kashyntseva Oksana, PhD, Assoc. Prof. (Ukraine); Khotynska-Nor Oksana, DSc (Law), Prof. (Ukraine); Kodynets Anatolii, DSc (Law), Prof. (Ukraine); Kostuchenko Olena, PhD (Law), Assoc. Prof. (Ukraine); Kovalchuk Tetiana, PhD (Law), Assoc. Prof. (Ukraine); Kuchma Olha, DSc (Law), Assoc. Prof. (Ukraine); Lotyuk Olga, DSc (Law), Prof. (Ukraine); Lupoi Michele Angelo, DSc (Italy); Maliarchuk Liubov, PhD (Law), Assoc. Prof. (Ukraine); Matseliukh Ivanna, DSc (Law), Assoc. Prof. (Ukraine); Maydanyk Roman, DSc (Law), Prof. (Ukraine); Melnychuk Natalia, DSc (Law), Prof. (Ukraine); Nosik Volodymyr, DSc (Law), Prof. (Ukraine); Rieznikova Victoria, DSc (Law), Prof. (Ukraine); Sakharuk Iryna, PhD (Law), Assoc. Prof. (Managing Editor) (Ukraine); Shcherbyna Victor, DSc (Law), Prof. (Ukraine); Shemshuchenko Yuriy, DSc (Law), Prof. (Ukraine); Silvestri Elisabetta, DSc, Prof. (Italy); Terekh Olena, PhD (Law) (Ukraine); Tsiura Vadym, Prof. (Ukraine); Uzelac Alan, DSc (Law), Prof. (Croatia); Van Rhee Cornelis Hendrik (Remko), DSc (Law), Prof. (Netherlands); Vashchenko Yuliya, DSc (Law), Prof. (Ukraine); Vasylichenko Oksana, DSc (Law), Prof. (Slovak); Zaiarnyi Oleg, DSc (Law), Prof. (Ukraine)
Address	Education and Research Law School 60, Volodymyrska Street, Kyiv, 02017 ☎ (38044) 239-31-67 e-mail: legal.bulletin@knu.ua web: https://legal.bulletin.knu.ua/
Approved by	the Academic Council of the Education and Research Law School 29.04.25 (protocol №16)
Registered by	the National Council of Television and Radio Broadcasting of Ukraine Decision № 1089 of 28.03.24 Identifier of printed media: R30-01963
Certified by	the Ministry of Education and Science of Ukraine (category B) Order № 409 dated 17.03.20
Indexing	HeinOnline
Founder and publisher	Taras Shevchenko National University of Kyiv Publishing and Polygraphic Center "Kyiv University" Certificate of entry into the State Register ДК № 1103 dated 31.10.02
Address	PPC "Kyiv University" 14, Taras Shevchenka Blvd., Kyiv, 01601 ☎ (38044) 239 32 22, 239 31 58, 239 31 28 e-mail: vpc@knu.ua

ЗМІСТ

БАРАНОВ-МОХОРТ Сергій Принципи створення та діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування: адміністративно-правовий аналіз	5
БАВЖЕНЧУК Сергій Колективна угода (договір): ґенеза та сучасний стан розуміння	10
ЄРМОЛЬЄВА Каріна Актуальні питання проведення обов'язкових профілактичних щеплень: практика Європейського суду з прав людини.....	15
КЛИМЕНКО Ганна Реформування процедури складання кваліфікаційного іспиту для отримання права на заняття адвокатською діяльністю.....	21
КРАВЧЕНКО Олександр Децентралізація влади в Україні: історія реформування, проблеми законодавчого унормування та шляхи підвищення ефективності впровадження	25
КРАВЧУК Дарина, СИМОНОВА Олександра Застосування принципу "alter ego" у справах про відшкодування шкоди, завданої збройною агресією російської федерації проти України.....	32
МЕЛЯНЧУК Марина Цифровізація цивільного судочинства: новели та перспективи	38
МИХАЛЬНЮК Оксана Припинення поруки: новели законодавства та практики.....	45
ПОСТРИБАЙЛО Аліна Актуальні проблеми участі прокурора у цивільному процесі.....	50
РАДЧЕНКО Лілія Канонічний шлюб в окремих іноземних державах: проблеми та перспективи його визнання в Україні	56
СИЧ Сергій Майбутній вплив Директиви 94/80/ЄС на проведення місцевих виборів в Україні.....	62
УГРИНОВСЬКА Оксана, СТАДНИК Оксана Реалізація права на звільнення з військової служби в умовах воєнного стану: проблеми правозастосовчої практики	69
УСКОВ Ігор Критерій ефективності судового захисту в господарському судочинстві: структурні елементи.....	76
ШЕЛИХ Андрій Правосвідомість як предмет міждисциплінарних досліджень.....	81

CONTENTS

BARANOV-MOKHORT Sergiy Principles of Creation and Activity of Association Bodies of Missile Self-function: Administrative and Legal Analysis	5
VAVZHENCHUK Serhii Collective Agreement (Contract): Genesis and Current State of Understanding	10
YERMOLIEVA Karina Current Issues of Mandatory Prophylaxis Vaccinations: the Practice of the European Court of Human Rights	15
KLYMENKO Hanna Reforming the Qualification Exam Procedure for Admission to the Legal Profession	21
KRAVCHENKO Oleksandr Decentralisation of Power in Ukraine: History of Reform Implementation, Achievements, Legislative Issues, and Solutions	25
KRAVCHUK Daryna, SYMONOVA Oleksandra Application of the Principle of "Alter Ego" in Cases of Compensation for Damage Caused by the Armed Aggression of the Russian Federation against Ukraine	32
MELIANCHUK Maryna Digitalization of Civil Proceedings: Novelties and Prospects	38
MYKHALNIUK Oksana Termination of Guarantee: Legislative and Practical Innovations	45
POSTRYBAILLO Alina Current Problems of Participation of the Prosecutor in the Civil Process	50
RADCHENKO Liliya Canonical Marriage in Certain Foreign Countries: Problems and Prospects for its Recognition in Ukraine	56
SYCH Serhii Future Impact of Directive 94/80/EU on Local Elections in Ukraine	62
UGRYNOVSKA Oksana, STADNYK Oksana Realization of the Right to Discharge from Military Service under Martial State: Problems of Law Enforcement Practice	69
USKOV Ihor Criterion of the Effectiveness of Legal Protection in Commercial Judicial Proceedings: Structural Elements	76
SHELYKH Andriy Legal Consciousness as a Subject of Interdisciplinary Research	81

ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ АСОЦІАЦІЙ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Вступ. У статті здійснено комплексний адміністративно-правовий аналіз принципів створення та діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування (ОМС) в Україні. Ураховуючи актуальність процесів децентралізації влади та зростання ролі місцевого самоврядування, окреслено місце асоціацій ОМС у системі публічного управління.

Методи. У процесі наукового дослідження використано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових і спеціально-юридичних методів. Діалектичний метод застосовано для виявлення закономірностей розвитку інституту асоціацій ОМС у контексті трансформацій публічного управління. Системно-структурний метод дозволив визначити місце асоціацій у системі суб'єктів публічної влади та їхні функціональні зв'язки. Формально-юридичний метод використано для аналізу чинного законодавства, правових дефініцій і норм, що регламентують створення та діяльність асоціацій. Порівняльно-правовий метод дав змогу зіставити національні положення з європейськими стандартами. Метод логіко-правового аналізу застосовано для узагальнення та формулювання висновків.

Результати. З'ясовано правову природу асоціацій, розкрито їхній статус як особливого виду громадських об'єднань із публічною функцією, що забезпечує представництво й захист інтересів територіальних громад на національному й міжнародному рівнях. Визначено основні принципи, які лежать в основі функціонування асоціацій: добровільність, рівність учасників, відкритість, законність, представництво інтересів, незалежність, публічність і співпраця з державними органами. Особливу увагу приділено аналізу нормативно-правового регулювання указаних принципів у національному законодавстві й міжнародних актах, насамперед у контексті Європейської хартії місцевого самоврядування. Розкрито проблеми реалізації окремих принципів на практиці, пов'язані з неузгодженістю законодавчих положень, недостатньою інституційною спроможністю окремих асоціацій, слабким механізмом підзвітності, нерівномірністю розвитку на регіональному рівні.

Висновки. Зроблено висновок про необхідність подальшого вдосконалення законодавства України у сфері створення та діяльності асоціацій ОМС, зокрема шляхом законодавчого закріплення системи принципів, стимулювання фінансової автономії та розширення механізмів участі асоціацій у формуванні державної політики у сфері місцевого самоврядування.

Ключові слова: *місцеве самоврядування, асоціації органів місцевого самоврядування, принципи, адміністративне право, децентралізація, публічне управління.*

Вступ

Формування ефективної системи місцевого самоврядування в умовах децентралізації вимагає створення дієвих механізмів представництва та захисту інтересів органів місцевого самоврядування (далі ОМС). Одним із таких механізмів є асоціації ОМС – добровільні об'єднання, що забезпечують взаємодію, представництво, захист прав та інтересів територіальних громад на регіональному й національному рівнях. Незважаючи на активну роль асоціацій у процесах реформування місцевого самоврядування, принципи їх створення та функціонування досі залишаються недостатньо врегульованими на рівні національного законодавства.

Метою статті є аналіз принципів створення та діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування крізь призму адміністративного права, виявлення проблем реалізації цих принципів і визначення напрямів удосконалення нормативного забезпечення.

У процесі демократичних перетворень і реалізації реформи децентралізації в Україні особливо актуальності набуває питання правового забезпечення організації та діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування. Ці об'єднання виступають ключовими інституціями, покликаними захищати інтереси територіальних громад, сприяти координації дій органів місцевого самоврядування та налагодженню ефективної взаємодії з органами державної влади.

Водночас у правовій доктрині та практиці досі відсутнє єдине бачення сутності, правового статусу та принципів діяльності таких асоціацій. Діяльність асоціацій урегульована лише фрагментарно – окремими

нормами Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" (Закон України № 280/97-ВР, 1997) і відомчими положеннями, що не створює єдиної нормативної бази для всіх форм асоціативного об'єднання органів місцевого самоврядування. Відсутність спеціального закону, який би комплексно регламентував правовий статус, порядок створення, принципи та гарантії функціонування таких об'єднань, негативно впливає на реалізацію їхнього потенціалу як інституційного посередника між місцевим самоврядуванням і державою.

На сучасному етапі розвитку держави зростає потреба в посиленні ролі асоціацій як учасників публічного управління, особливо в контексті участі у формуванні державної політики, розробленні нормативно-правових актів і розбудові партнерських відносин між державними органами й органами місцевого самоврядування. Через відсутність чітко визначених принципів створення та діяльності цих інституцій виникають труднощі щодо забезпечення їхньої прозорості, підзвітності, ефективності управління та репрезентативності.

Сучасні виклики, зокрема воєнний стан, потреба у відновленні територіальних громад, модернізація системи публічного управління – усе це посилює потребу в чіткому законодавчому визначенні концептуальних основ функціонування асоціацій органів місцевого самоврядування, зокрема й на рівні правових принципів. Недостатнє нормативне врегулювання таких принципів призводить до розбалансованості у взаємодії асоціацій із державними органами, а також знижує ефективність представлення інтересів громад у процесі вироблення публічної політики.

Зазначене обумовлює необхідність комплексного науково-теоретичного дослідження принципів створення та діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування як передумови для формування єдиного підходу до нормативного закріплення та практичного застосування цих принципів у публічному управлінні.

Методи

Діалектичний метод був задіяний для аналізу правових явищ і процесів, пов'язаних із формуванням і функціонуванням асоціацій органів місцевого самоврядування в контексті становлення демократичної правової держави. Формально-юридичний метод використовувався для тлумачення чинних нормативних актів, що регулюють діяльність асоціацій органів місцевого самоврядування, серед яких: Конституція України (Закон України № 254к/96-ВР, 1996), Закон України "Про асоціації органів місцевого самоврядування" (Закон України № 1275-VI, 2009), а також міжнародні правові акти, включаючи Європейську хартію місцевого самоврядування. Порівняльно-правовий метод надав можливість дослідити досвід зарубіжних країн у сфері організації та діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування, виявити спільні й відмінні риси в підходах до їх правового регулювання. Системно-структурний метод дозволив виявити внутрішню структуру правовідносин, що виникають у процесі діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування, їхні взаємозв'язки з органами державної влади та іншими учасниками правових відносин. Історико-правовий метод використовувався для аналізу еволюції правового статусу асоціацій органів місцевого самоврядування в Україні та їхньої ролі в різні історичні періоди розвитку державності. Метод правового моделювання дав можливість запропонувати перспективні напрями вдосконалення нормативно-правового регулювання функціонування асоціацій органів місцевого самоврядування в Україні.

Комплексне використання цих методів забезпечило об'єктивність і повноту дослідження, що дозволило сформулювати обґрунтовані висновки та рекомендації. У процесі наукового дослідження використано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових і спеціально-юридичних методів. Діалектичний метод застосовано для виявлення закономірностей розвитку інституту асоціацій ОМС у контексті трансформації публічного управління. Системно-структурний метод дозволив визначити місце асоціацій у системі суб'єктів публічної влади та їхні функціональні зв'язки. Формально-юридичний метод використано для аналізу чинного законодавства, правових дефініцій і норм, що регламентують створення та діяльність асоціацій. Порівняльно-правовий метод дав змогу зіставити національні положення з європейськими стандартами. Метод логіко-правового аналізу застосовано для узагальнення та формулювання висновків.

Метою дослідження є з'ясування змісту, сутності та правового значення принципів створення і діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування в Україні, виявлення їхньої ролі в забезпеченні ефективного функціонування місцевого самоврядування, а також обґрунтування теоретичних підходів до вдосконалення чинного нормативно-правового регулювання у цій сфері.

Для досягнення зазначеної мети в межах дослідження було поставлено такі завдання:

1) проаналізувати правову природу асоціацій органів місцевого самоврядування як інституцій публічного права, визначити їхнє місце в системі суб'єктів публічного управління;

2) охарактеризувати сучасний стан нормативно-правового регулювання порядку створення та діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування в Україні;

3) виокремити й класифікувати основоположні принципи, які лежать в основі організації та функціонування асоціацій органів місцевого самоврядування;

4) проаналізувати практику застосування вказаних принципів у правозастосовній діяльності й висвітлити проблемні аспекти реалізації таких принципів;

5) дослідити європейський досвід правового регулювання діяльності асоціацій місцевого самоврядування та можливість його адаптації до українського законодавства;

6) сформулювати пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання принципів створення та діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування в Україні.

Результати

У цьому дослідженні, присвяченому принципам створення та функціонування асоціацій органів місцевого самоврядування в Україні, було досягнуто кілька суттєвих результатів. Було встановлено, що асоціації органів місцевого самоврядування виступають як специфічні суб'єкти публічного права, які мають юридичний статус приватного права, але при цьому виконують публічні завдання, пов'язані з представництвом інтересів місцевого самоврядування на різних владних рівнях. Визначено й уточнено основні принципи формування асоціацій органів місцевого самоврядування, які включають принципи добровільності, самокерованості, рівності, законності, публічності й підзвітності. Установлено принципи діяльності асоціацій, серед яких принципи: легітимності дій; представництва інтересів учасників асоціації; співпраці з державними органами; міжнародного співробітництва. Здійснено порівняльно-правовий аналіз із практикою держав Європи, що дозволило виявити тенденцію до підтвердження автономії асоціацій місцевого самоврядування у виконанні їхніх функцій і встановлення правового зобов'язання держав щодо підтримки їхньої діяльності. Виявлено основні проблеми сучасного стану правового регулювання діяльності асоціацій в Україні, включаючи нечіткість законодавчих норм стосовно порядку створення асоціацій, відсутність уніфікованих механізмів їхньої взаємодії з державними органами та недостатню фінансову підтримку. Запропоновано шляхи вдосконалення законодавства України у цій сфері через розроблення спеціального кодексу або закону про представницькі об'єднання органів місцевого самоврядування і впровадження механізмів їх залучення до процесу прийняття рішень на державному рівні.

Зроблені висновки мають важливе значення для подальшого розвитку доктрини адміністративного права, удосконалення законодавства України та практики співпраці органів місцевого самоврядування через асоціації.

Питання функціонування асоціацій органів місцевого самоврядування поступово привертає увагу науковців, що зумовлено як реформою децентралізації, так і потребою посилення участі місцевого самоврядування у процесах публічного управління. У фаховій юридичній літературі проблема досліджується переважно в контексті публічного адміністрування, адміністративного права та муніципального управління. Зокрема, І. А. Грицаєнко (Грицаєнко, 2016) у своїй монографії ґрунтовно досліджує правові засади діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування в Україні, акцентуючи увагу на особливостях правового статусу таких об'єднань, їхніх організаційно-правових формах і

функціональних повноваженнях. Автор підкреслює, що відсутність спеціального закону створює прогалини в урегулюванні їхньої діяльності, а також порушує принцип правової визначеності. І. Ю. Панова (Панова, 2018) досліджує правову природу асоціацій органів місцевого самоврядування, їхню роль у системі публічного управління та взаємодію з органами державної влади. Особливу увагу авторка приділяє визначенню статусу таких асоціацій як суб'єктів права, а також окреслює напрями вдосконалення законодавчого регулювання їхньої діяльності. І. С. Сало (Сало, 2011) аналізує передумови та чинники формування асоціацій органів місцевого самоврядування, правові засади їхньої діяльності й узагальнює досвід їх функціонування після ухвалення Закону України "Про асоціації органів місцевого самоврядування". На основі проведеного аналізу запропоновано внести корективи в нормативно-правове забезпечення діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування та їх взаємодії з органами державної влади.

Зарубіжні дослідження, зокрема звіти Ради Європи та Конгресу місцевих і регіональних влад, підкреслюють важливість правового забезпечення діяльності асоціацій відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування (European Charter of Local Self-Government, 1985), яка закріплює право органів місцевого самоврядування об'єднуватися для захисту спільних інтересів (Ліллестрём, 2021).

Незважаючи на наявність окремих наукових праць, ґрунтовного аналізу саме принципів створення та функціонування асоціацій органів місцевого самоврядування в юридичній науці бракує. Також відсутня системна класифікація таких принципів і визначення їхньої ролі у структурі публічного управління. Саме ця прогалина й обумовлює потребу в подальших дослідженнях у зазначеному напрямі.

Асоціації органів місцевого самоврядування (далі АОМС) є специфічною формою організації публічно-правових суб'єктів, що реалізується на добровільних засадах із метою представництва, захисту та просування інтересів органів місцевого самоврядування (ОМС) у державній політиці. Їхнє функціонування має важливе значення для консолідації інституційної спроможності місцевого самоврядування, зміцнення демократичного врядування та розвитку принципу субсидіарності. Проте в національній правовій системі досі відсутня доктринально і законодавчо обґрунтована модель принципів створення та діяльності таких асоціацій.

1. *Правова природа та функціональний статус асоціацій органів місцевого самоврядування.* АОМС, за своєю сутністю, не є класичними громадськими об'єднаннями, хоча формально діють у правовому полі, визначеному Законом України "Про громадські об'єднання" (Закон України № 4572-VI, 2012). Реально ж вони мають ознаки публічно-приватного утворення, де поєднано елементи делегованих публічних функцій з організаційною самостійністю. Їхня особливість полягає в:

- інституційній природі, де учасниками є публічно-правові суб'єкти (органи влади);
- цільовому характері діяльності, що зосереджується на публічних інтересах територіальних громад;
- участі в політико-правовому дискурсі, зокрема через вплив на законотворення, державну регіональну політику, міжмуниципальну співпрацю.

Однак у чинному законодавстві України така природа АОМС прямо не відображена. Їхній правовий статус залишається в невизначеному стані, що породжує

правову невизначеність, а отже, і потенційні ризики зловживання або недовіри.

2. *Нормативна база: розпорошеність і неповнота.* Єдиною згадкою про асоціації ОМС у Конституції України (1996) є положення ст. 140: "Органи місцевого самоврядування можуть об'єднуватися у асоціації". Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" (1997, ст. 15) лише коротко регламентує це право, без установлення юридичних наслідків членства, порядку утворення чи процедур взаємодії з державою.

Відсутність спеціального закону чи кодексу, який би визначав механізми створення АОМС, вимоги до структури, органів управління, форм участі, фінансові гарантії діяльності, правовий статус у системі публічного управління, створює інституційну прогалину. У правозастосовній практиці це призводить до різночитань і нестабільності правового становища таких об'єднань.

3. *Система принципів створення асоціацій ОМС.* Принципи створення асоціацій є методологічним фундаментом, на якому вибудовується як правова конструкція, так і практичний механізм їхньої інституціоналізації.

Основними принципами створення є:

- добровільність – основоположний принцип, що гарантує незалежність волевиявлення ОМС без будь-якого зовнішнього тиску;
- рівність учасників – усі органи місцевого самоврядування мають рівні права та можливості на участь у створенні та членстві в АОМС, незалежно від адміністративного рівня;
- інституційна визначеність – наявність статуту, чіткої процедури створення, структури органів управління та регламенту діяльності;
- легітимність – створення має базуватись на правових підставах, визначених нормативно-правовими актами, що забезпечує легітимність статусу асоціації в публічному просторі.

Ці принципи забезпечують нормативну стійкість асоціації на етапі її формування.

4. *Принципи діяльності асоціацій ОМС.* Функціонування асоціацій має здійснюватися відповідно до низки системоутворювальних принципів, як-от:

- публічності та прозорості – відкритості інформації про рішення, фінансування, заходи та ініціативи;
- репрезентативності – дійсне, а не формальне представлення інтересів членів;
- фінансової автономності – права на власні джерела фінансування (членські внески, проекти, гранти) з урахуванням публічної звітності;
- паритетності й колегіальності – управління має ґрунтуватися на принципах колегіальності, з урахуванням голосів усіх членів;
- зворотного зв'язку – постійної комунікації з громадами, від яких походять ОМС-члени асоціації.

Ці принципи формують організаційно-правову сталість і забезпечують демократичність управління в межах асоціації.

5. *Виявлені проблеми реалізації принципів.* Отже, серед ключових викликів у реалізації принципів діяльності АОМС слід зазначити:

- по-перше, відсутність контролю за дотриманням принципів відкритості та прозорості;
- по-друге, обмежений доступ дрібних громад до участі в управлінні асоціацією, що суперечить принципу паритетності;

- по-третє, недостатні фінансову підтримку та юридичні гарантії сталості фінансування;

- по-четверте, відсутність закріплених у законі механізмів взаємодії з органами державної влади (напр. консультаційних обов'язків уряду щодо рішень, які зачіпають інтереси громад).

Проаналізувавши це питання, можна зауважити, що вищевказані недоліки свідчать про нагальну потребу в прийнятті спеціального закону або внесенні комплексних змін до законодавства про місцеве самоврядування.

6. *Європейський досвід.* У правових системах держав-членів ЄС (Франція, Німеччина, Польща, Іспанія) асоціації місцевого самоврядування мають чітко визначений статус, закріплений у законодавстві, з гарантіями участі в консультаційних процедурах, правом законодавчої ініціативи, доступом до фінансування з державного бюджету або коштів ЄС. Вони визнаються невід'ємним елементом системи публічного управління, а не суто недержавними об'єднаннями.

Європейська хартія місцевого самоврядування, ратифікована Україною, закріплює право ОМС на об'єднання в асоціації, а також зобов'язує державу забезпечити законодавчі умови для їхньої ефективної діяльності (European Charter of Local Self-Government, 1985, p. 10).

Українське законодавство має адаптувати ці стандарти через запровадження інтегрованої концепції правового статусу АОМС з урахуванням конституційної моделі публічної влади.

7. *Перспективи вдосконалення правового регулювання.* На сучасному етапі розвитку законодавства України правове регулювання створення та діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування залишається фрагментарним, концептуально незавершеним і таким, що не відповідає сучасним викликам децентралізації та інтеграції у європейський правовий простір. Тому виникає потреба в системному перегляді й удосконаленні нормативної бази, що регулює статус асоціацій, механізми їхнього функціонування та взаємодію з органами державної влади.

На сучасному етапі розвитку законодавства України правове регулювання створення та діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування залишається фрагментарним, концептуально незавершеним і таким, що не відповідає сучасним викликам децентралізації та євроінтеграції. Попри наявність чинного Закону України "Про асоціації органів місцевого самоврядування" від 16 квітня 2009 р. № 1275-VI, його положення значною мірою застаріли, містять прогалини й не забезпечують комплексного нормативного регулювання цього інституту. У зв'язку із цим виникає потреба в глибокому оновленні законодавчої бази, що регулює статус асоціацій, механізми їхнього функціонування та взаємодію з органами державної влади. Доцільним є внесення змін і доповнень до чинного Закону, які б деталізували:

- правовий статус асоціацій як публічно-правових суб'єктів;
- процедуру створення асоціацій, затвердження статуту, прав і обов'язків учасників;
- організаційно-правові форми діяльності, механізми прийняття рішень;
- принципи діяльності: добровільність, рівноправність, підзвітність, відкритість;
- фінансову основу діяльності, включаючи державну підтримку, бюджетні гарантії, доступ до державно-приватних партнерств;

- процедури обов'язкових консультацій з асоціаціями при ухваленні нормативно-правових актів, що стосуються місцевого самоврядування;

- участь асоціацій у роботі консультативно-дорадчих органів при органах державної влади;

- механізми впливу на формування державної політики, у тому числі через інституалізовану законодавчу ініціативу.

Необхідною є також уніфікація законодавства в контексті положень Конституції України, Європейської хартії місцевого самоврядування та галузевих нормативно-правових актів. Важливим напрямом удосконалення є запровадження стандартів належного управління в асоціаціях, зокрема щодо ефективності, прозорості, відкритості, а також цифровізація їхньої діяльності через створення електронних платформ, реєстрів і відкритих баз даних.

Загалом перспективи вдосконалення правового регулювання мають бути спрямовані на створення передбачуваного, стабільного і прозорого правового середовища для асоціацій органів місцевого самоврядування як повноправних учасників публічного управління.

Дискусія і висновки

Асоціації органів місцевого самоврядування є важливою інституційною ланкою в системі публічного управління, що покликана сприяти ефективному захисту інтересів територіальних громад, забезпеченню дієвої взаємодії між органами місцевого самоврядування та державою, а також розвитку місцевої демократії. Разом із тим, чинне законодавство України не забезпечує належного рівня правової визначеності щодо їх створення, правового статусу та принципів функціонування. Відсутність системного підходу до правового регулювання АОМС створює інституційну нестабільність, знижує ефективність їхньої діяльності й обмежує потенціал впливу на формування державної регіональної політики.

У ході дослідження було з'ясовано, що створення та діяльність асоціацій органів місцевого самоврядування мають ґрунтуватися на комплексі ключових принципів: добровільності, рівності, публічності, репрезентативності, прозорості, фінансової самостійності, легітимності, підзвітності та інституційної визначеності. Реалізація цих принципів можлива лише за умов чіткого нормативного врегулювання, що відповідає європейським стандартам і враховує особливості національної моделі місцевого самоврядування.

Одним із пріоритетних напрямів удосконалення правового регулювання є внесення змін до чинного Закону України "Про асоціації органів місцевого самоврядування", спрямованих на комплексне врегулювання їх правового статусу, процедур створення, діяльності, фінансування, а також механізмів взаємодії з державними органами. Водночас важливим є удосконалення інституційного механізму представництва асоціацій на національному рівні, зокрема шляхом створення постійно діючих консультативно-дорадчих органів при Верховній Раді України та Кабінеті Міністрів України.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаються у:

- поглибленому вивченні європейського досвіду правового статусу та інституційного впливу муніципальних асоціацій;
- аналізі практики взаємодії асоціацій ОМС із парламентом та урядом у процесі законотворення;
- розробленні концепції правової моделі асоціацій ОМС як учасників публічного адміністрування з окремим

регламентуванням їхнього правового статусу як юридичних осіб публічного права.

Такі дослідження дозволять не лише підвищити наукове обґрунтування правової природи АОМС, а й сприятимуть удосконаленню законодавчої політики у сфері місцевого самоврядування в Україні.

Список використаних джерел

- Грицаєнко, І. А. (2016). *Правові засади діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування в Україні*. НАДУ.
- Конституція України. (1996, 28 червня). Закон України № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*, 30, 141.
- Ліллестрём, М. (2021, 18 січня). *Роль асоціацій органів місцевого самоврядування: європейський досвід*. Децентралізація. <https://decentralization.ua/news/13159>
- Панова, І. Ю. (2018). Правовий статус асоціацій органів місцевого самоврядування. *Часопис Київського університету права*, (4), 98–102.
- Про асоціації органів місцевого самоврядування. (2009). Закон України від 16 квітня 2009 р. № 1275-VI. *Відомості Верховної Ради України*, 38, 534.
- Про громадські об'єднання. Закон України № 4572-VI (2012, 22 березня). *Офіційний вісник України*, 30, 1097.
- Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України № 280/97-ВР (1997, 21 травня). *Відомості Верховної Ради України*, 24, 170.
- Сало, І. С. (2011). *Асоціації органів місцевого самоврядування в системі узгодження інтересів на національному, регіональному та локальному рівнях*. НІСД.
- European Charter of Local Self-Government. (1985, October 15). *ETS*, 122.

References

- Constitution of Ukraine*. (1996, June 28). Law of Ukraine No. 254k/96-VR. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 30, 141 [in Ukrainian].
- European Charter of Local Self-Government. (1985, October 15). *ETS*, 122.
- Hrytsaienko, I. A. (2016). *Legal foundations of the activities of associations of local self-government bodies in Ukraine*. NADU [in Ukrainian].
- Lilleström, M. (2021, January 18). *The Role of Local Government Associations: European Experience*. *Decentralization* [in Ukrainian]. <https://decentralization.ua/en/news/13159>
- On Associations of Local Self-Government Bodies*. (2009). Law of Ukraine of April 16, 2009 No. 1275-VI. *Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 38, 534 [in Ukrainian].
- On Local Self-Government in Ukraine*. Law of Ukraine No. 280/97-VR. (1997, May 21). *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 24, 170 [in Ukrainian].
- On Public Associations*. Law of Ukraine No. 4572-VI (2012, March 22). *Official Bulletin of Ukraine*, 30, 1097 [in Ukrainian].
- Panova, I. Yu. (2018). Legal Status of Associations of Local Self-Government Bodies. *Law Review of Kyiv University of Law*, 4, 98–102 [in Ukrainian].
- Salo, I. S. (2011). *Associations of Local Self-Government Bodies in the System of Coordination of Interests at the National, Regional and Local Levels*. NISS [in Ukrainian].

Отримано редакцією журналу / Received: 19.03.25

Прорецензовано / Revised: 17.04.25

Схвалено до друку / Accepted: 29.04.25

Sergiy BARANOV-MOKHORT, PhD (Law), Assoc. Prof., Doctoral Student
ORCID ID: 0009-0005-8081-3822
e-mail: mokhortsergey@gmail.com
Academy of Labor, Social Relations and Tourism, Kyiv, Ukraine

PRINCIPLES OF CREATION AND ACTIVITY OF ASSOCIATION BODIES OF MISSILE SELF-FUNCTION: ADMINISTRATIVE AND LEGAL ANALYSIS

Background. The article provides a comprehensive administrative and legal analysis of the principles underlying the establishment and operation of associations of local self-government bodies (LSGBs) in Ukraine. Given the relevance of decentralization processes and the growing importance of local self-government, the author outlines the role of LSGB associations within the system of public administration.

Methods. The study applies a set of interrelated general scientific and special legal methods. The dialectical method is used to identify the patterns of development of the LSGB association institution in the context of public governance transformations. The system-structural method enables the determination of the place of associations in the system of public power subjects and their functional links. The formal legal method is employed to analyze the current legislation, legal definitions, and rules governing the creation and operation of associations. The comparative legal method is used to compare national regulations with European standards. The logical and legal analysis method is applied to generalize and formulate conclusions.

Results. The legal nature of these associations is clarified, highlighting their status as a special type of public association with a public function that ensures the representation and protection of the interests of territorial communities at the national and international levels. The study identifies the key principles of their functioning: voluntariness, equality of participants, openness, legality, representation of interests, independence, publicity, and cooperation with state authorities. Particular attention is paid to the analysis of regulatory and legal provisions related to these principles in national legislation and international instruments, especially the European Charter of Local Self-Government. The article reveals the challenges of practical implementation of certain principles, which include inconsistencies in legal norms, insufficient institutional capacity of some associations, a weak accountability mechanism, and uneven development at the regional level.

Conclusions. The author concludes that Ukrainian legislation concerning the creation and operation of LSGB associations requires further improvement. Specifically, it is necessary to legally enshrine a comprehensive system of principles, promote financial autonomy, and enhance mechanisms for the participation of associations in the development of state policy in the field of local self-government.

Keywords: local self-government, associations of local self-government bodies, principles, administrative law, decentralization, public governance.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.